

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת דברים תשפ"ה

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

לראות בשמחת ירושלים

בגמרא תענית (ל:) מכאן אמרו: 'כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה'.

ננסה להבין, מדוע מי שלא התאבל על ירושלים לא יראה בשמחתה, הרי יכול להיות שכאשר הוא יראה את בנין ירושלים בפועל, אזי לבו יתעורר לשמוח, למרות שהוא לא התאבל עליה בחורבנה?...

אלא נוכל לתרץ כך. הנה, כאשר נדייק במילים נראה, כי לא נאמר 'שאינו מתאבל' - לא ישמח בבניינה! אלא נאמר 'אינו רואה בשמחתה' - שלא יראה בשמחה של ירושלים עצמה.

נבאר את הדברים על פי משל: אב צעיר עם בנו ברחובה של עיר, בלא משים לב הבן הלך לאיבוד, הילד החל בוכה ומתייפח: 'אבא היכן אתה? היכן אתה?... אחר זמן מה, ראה האב את בנו מרחוק ושמע את קולו. אזי מיד, החל האב קורא: 'בני, הנני, אני פה, אני בא, הנה אני בדרך אליך'...

הרי שהילד זכה לראות בעיניו כיצד אביו עושה את דרכו אליו ממרחק, עוד לפני שהגיע אליו בפועל.

לעומת זאת, אדם שנאבד לו זוג משקפיים, ואחר זמן מה, זיהה אותן מרחוק, מסתבר שהוא לא יצעד לקראתם בריצה ובצעקה: 'משקפיים, הנה אני בא, משקפיים הנה אני פה...' והסיבה משום, שהחיפוש היה חד צדדי. הוא חיפש את המשקפיים - המשקפיים לא חיפשו אותו.

מסתבר שגם כאשר הילד נאבד לאב, אלא שהילד עומד בשלווה ורועע משחק במשחקיו, הרי גם שהאב יהיה בדרך אליו, הוא לא ירוץ לקראתו ולא יצעק מרחוק: 'הנה אני פה, אני מגיע'. אלא הוא יתקדם אליו לאיטו, ללא הודעה מוקדמת.

בעניינו, 'כל המתאבל על ירושלים' - אכפת לו מחסרון בית המקדש ומגלות השכינה, אזי הוא יראה בשמחתה - יראה בשמחה שלה בפועל, דהיינו, עת תגיע גאולתה וזמן בניינה, השכינה תודיע לו: 'הנה אני באה, אני בדרך אליכם, בתהליכים של גילוי השכינה - שמחתה שלה, הוא ירגיש את ההארה, את הרגשה של סוף הגלות.

יהי רצון שיקויים בנו 'ותחנה עינינו בשוכך לציון ברחמים' - אמן!

השנה חל התאריך ט' באב במוצ"ש קודש, אם לא יבנה המקדש עד צאת השבת, אנו ננהג בתענית ובחומשה דברים האסורים.

הבה נתבונן. הנה הקב"ה קבע בדיני אבלות על אביו ואמו שהם הקרובים החמורים ביותר, עד שנים עשר חודש נוהגים אבלות, יותר מכאן אסור לנהוג כאבל, וכל המקשה על מתו יותר מידי הרי הוא חוטא. אם כן, השאלה המתבקשת, מדוע אנו מתענים בצער רב על חרבן בית המקדש, ונוהגים מנהגי אבלות של ממש, במשך 1957 שנה? היה ראוי להסתפק בימי תפילה והתעוררות?...

אלא הענין יתבאר על פי הפסוק בתורה, הנאמר על יעקב אבינו, אחר שנאמר לו כי יוסף נטרף. נאמר: 'וַיִּמָּאן לְהִתְנַחֵם, וַיֹּאמֶר פִּי אֶרֶץ אֵל גְּנִי אֲבִי שְׂאֵלָה מִבְּאֵר רֵשׁ: וַיִּמָּאן לְהִתְנַחֵם - אֵין אָדָם יִכּוֹל לִקְבֹּל תַּנְחוּמִּין עַל הַחַי... שַׁעַל הַמֵּת נִגְזְרָה גִזְרָה שִׁישְׁתַּכַּח מִן הַלֵּב וְלֹא עַל הַחַי!

וביאר זאת ר' פנחס הורביץ בספר 'פנים יפות', משום שכאשר אדם חי הוא שואף לחזור אל משפחתו ואל בני ביתו, רצונו עז זה מעורר גם כן השתוקקות אצל בני ביתו לחפש אותו ולרצות שהוא יגיע, וזה שאמר שלמה המלך 'פְּנִימֵי הַפְּנִימִים לְפָנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לְאָדָם' - על כן, החי אינו משתכח מלב האדם ואין החי מצליח לקבל עליו תנחומים!

מעתה, מבאר החת"ס, אנו ממאנים להתנחם על חרבן בית המקדש, ובכל שנה מתאבלים עליו כדיני אבלות. התשובה היא, משום שבית המקדש חי וקיים, הוא בנוי למעלה וממתין לחזור אלינו בכל רגע. כיוצא בדבר נאמר באיכה: 'הייתה כאלמנה...' - כמו אלמנה שהלך בעלה למדינת הים - ולא אלמנה ממש, שבעלה נפטר.

- הצער שלנו שאנו מצטערים על חרבן בית המקדש, אינו צער של סתם, הוא צער שיעורר רחמי שמים שבית המקדש ישוב אלינו במהרה. זאת, על ידי שאנו נזכרים במעלה החשובה שלנו כעם ישראל - בניו של הקב"ה, ממלכת כהנים וגוי קדוש. ומגיד, אנו מציצים בבושת על המצב שלנו כיום 'אשמנו מכל עם בושנו מכל גוי'. ויחד עם זאת מראים געגועים כמיהה וכיסופים אל הקב"ה, הרי 'כמים הפנים לפנים', בכך אנו מעוררים רחמי שמים שיחיש הקב"ה לגאולנו במהרה.

וכאן נוסף להתבונן בדברי ישעיה הנביא. וכה דבריו: 'שִׁמְחוּ אֵת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ כָּל אֲהֲבֶיהָ, שִׁישׂוּ אֶתְּהָ מְשׁוּשׁ כָּל הַמִּתְאֲבָלִים עָלֶיהָ' (ס"ו, י')

דינים השייכים לעשירי באב

אכילת בשר ושמיעת מוזיקא.

דין שמיעת מוזיקא במוצאי תשעה באב אינו ברור כל כך ויש ללמוד זאת מכמה דינים הנהוגים בעשירי באב ונבארם אחת לאחת.

גמרא תענית כט. ב' באב נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני ותשיעי. סמוך לחשיכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו. אריו"ח אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו של היכל בו נשרף. ורבנו, אתחלתא דפורענותא עדיפא.

ובירושלמי, רבי אבין צם תשיעי ועשירי. ר' לוי צם תשיעי וליל עשירי מפני שלא היה בו כח לצום כל יום עשירי צם ליל עשירי.

וכתב הטור ע"ז בסיומן תקנה ואנו בזמן הזה תש כוחנו ואפילו ביום הכיפורים שהיה ראוי לעשות מספק שני ימים אין אנו מספקין. ומכל מקום מנהג כשר הוא שלא לאכול בשר בליל עשירי ויום עשירי רק להשיב הנפש שיהא קרוב לעינוי. וכ"פ שולחן ערוך סימן תקנח.

והנה מה שכתב "להשיב הנפש" דייק הב"ח דאפילו שאר מאכלים לא יאכל רק להשיב הנפש, ולא קאי אאכילת בשר.

אולם הט"ז חלק ע"ז ושמונת הטור דרך בשר אין לאכול שהוא מביא שמחה אבל שאר מאכלים מותר שהרי אינם אלא "להשיב הנפש" ואפילו הריבוי בהם אינו מביא לידי שמחה.

ואפילו באכילת בשר כתב הלקט יושר שמהרא"י עצמו לא היה אוכל בשר אבל בניו היו אוכלים אפילו בליל עשירי.

ובחזו"ע הוסיף דמה שנשרף בט"ו היה בבית ראשון, אבל בית שני נשרף בט"ז בלבד ושני חמיר לו טפי, כיון שעל הראשון כבר קיבלו נחמה. ובפרט לפמש"כ בזהר דבית המקדש ראשון לא נשרף כלל אלא נגזזו אבניו ולא שלטה בהם יד האויב וכעין מש"כ בפסוק "טבעו בארץ שעריה" והקב"ה שלח למלאכי השרת והביאו אבנים ממקום אחר ושרפום ונדמה היה שהבית עצמו נשרף.

ועכ"פ ממחלוקת זו ניתן ללמוד מעט דאף שכל מאכלים מותר להט"ז מכל מקום יש להמנע מדברים המביאים לידי שמחה ולכן אין לשמוע מוזיקא עדיין שהרי מביא לשמחה.

אם מוצאי ט' באב נחשב כבין המצרים

הבית יוסף הביא תשובת מהר"ל שכתב שכשנדחתה ת"ב ליום א' לא יאכל בשר ולא ישתה יין במוצאי ת"ב שהוא ליל יא' באב דאין זה משום חומרא דריו"ח (המובא בטור) דאפילו מי שאוכל ביום עשירי בשר לא יאכל בליל עשירי משום חומרא דתענית ואבולו של יום ושייך לבין המצרים.

ונפסק ברמ"א סימן תקנ"ח וביאר המשנה ברורה ס"ק ה דמש"כ שהוא שייך לבית המצרים היינו שיש אנשים שמחמירין על עצמן מבשר ויין גם בבין המצרים וכיון שמוצאי ט' באב דינו כבין המצרים לכן אסור עדיין בבשר ויין.

ולפי זה אסור גם בשמיעת מוזיקא כמו בין המצרים עצמו.

המשך בעמ' 3

חוב תשלומין על נזק בגין לשון הרע

שאלה: ראובן השכיר את דירתו לשמעון ומשפחתו במשך 10 שנים, לאחר שעזבו ניסה ראובן להשכיר את דירתו לכמה לקוחות שמכל מיני סיבות "עזבו" טרם חתימת חוזה, מבירור שעשה ראובן הוא גילה שידו של שכנו לוי במעל, הוא סיפר לשוכרים הפוטנציאליים שראובן הוא איש קשה, ומשכך, הם נמנעו מלשכור את הדירה. ויש עדות שבמקרה אחד לפחות הוא פנה מיוזמתו לשוכר פוטנציאלי ואמר שבעה"ב איש קשה. הנתבע לוי מודה בעובדות אך טוען שהוא רק הסב את תשומת ליבם שיתקשרו לשמעון השוכר הקודם שיאמר להם מיהו "בעל הבית" כי לדעתו יש אנשים שסבלו מראובן בעל הדירה אך חוששים לדבר והוא אינו רוצה לפרט או לתת שמות. כמו כן הוא הוסיף לטעון שדבריו אינם בגדר לשון הרע כי זה לתועלת השוכרים העתידיים. יצוין, ויודגש, שבמשך שמונה חודשים הדירה לא הושכרה והתובע דורש פיצוי על כל שמונת החודשים שהדירה לא הושכרה בגלל לוי.

תשובה: לוי צריך לפצות את שמעון בתשלום של חודש אחד בלבד.

נימוקים: טרם נענה בשאל שתי שאלות, האם לוי עבר על לשון הרע? ובמידה שאכן זה לשון הרע האם ניתן לחייב על כך ממונ?

ידוע שעוון לשון הרע הוא חמור כדאיתא בערכין (טו): "תנא דבי רבי ישמעאל כל המספר לשון הרע מגדיל עוונות כנגד שלוש עבירות" ובחפץ חיים (שמירת הלשון, שער הזכירה פרק יב) כותב שאם אדם בא ומספר לחברו: איך שפלוני עשה לו וסיפר לו כך וכך, יש לו לחשוב בדעתו אולי הדבר שקר מעיקרו או הוסיף בו מעט שקר ועל ידי זה נשתנה הדבר בכולו, או אפילו אם המספר לא הוסיף בזה הענין כלל, אולי לא ספר כל הענין כמות שהוא וגרע בו איהו תיבות או אמר בניגון אחר ועל ידי זה נשתנה הדבר לגמרי, או לחשוב איהו צד זכות אחר על האיש וכיו"ב.

בנידו"ד לוי קבל את הדברים שאמר לו השוכר הקודם (שמעון) כנגד ראובן התובע, ולא בדק אותם כפי שכתב החפץ חיים. יתכן שהוא קבל הדברים מפני שהיתה לו כבר תדמית שלילית על התובע מהירותם כשכנים, אך זה לא מצדיק לקבל את דברי השוכר הקודם כהווייתם מבלי לבדוק את דבריו. החפץ חיים התיר לספר לשון הרע לתועלת (חפץ חיים, לשון הרע, כלל י, א-ז), בתנאים מסוימים, וביניהם: א. שיראה הדבר בעצמו ולא ישמע מאחרים, ב. שיהיה מאוד שלא יגדיל העוולה, ג. שיכונן לתועלת, ד. שאין דרך אחרת להשיג את התועלת, ה. שלא יגרם למספר עליו נזק יותר מכפי הדין. יתרה מזאת, החפץ חיים (חפץ חיים, הל' רכילות כלל ט סע' י) התיר לספר לשון הרע לתועלת אף שהדבר יגרם לביטול עסקה והפסד ממוני, כגון להזהיר קונה סמני מוכר רמאי. עם זאת עלינו לבחון מה המידתיות בין הנזק שלוי הנתבע ביקש למנוע משוכרים פוטנציאליים לבין הנזק שנגרם לתובע כתוצאה מדבריו. יש להבחין בין מצב שבו אדם מנסה להציל אחר מנזק ממוני משמעותי (כמו רמאות או גניבה) לבין מצב שבו מדובר בהתנהלות קשה של בעל בית, כלשון החפץ חיים (איסור לה"ר כלל י, ב, יב): "שלא יסובב על ידי בסיפור היזק להנידון יותר מכפי הדין שהיה יוצא אילו הועד עליו באופן זה על דבר זה בבית דין".

בנידו"ד לוי לא טען שראובן מרמה או גונב, אלא אמר לשוכרים פוטנציאליים "תבדקו". וזה השאיר את העניין עמום, כאומר - כדאי לכם מאוד לבדוק, ההתנהלות של המשכיר היא לא בסדר. זהו סוג של מידע משוכרים פוטנציאליים בדרך כלל מבררים בעצמם, ויש להם דרכים להתמודד איתו (למשל, באמצעות חוזה מפורט). לעומת זאת, הנזק שנגרם לראובן כתוצאה מדברי לוי היה משמעותי - הדירה לא הושכרה במשך חודשים ארוכים, דבר שגרם להפסד כספי ניכר. גם אם נתייחס לזה כמניעת רווח, בכל זאת היה לראובן גם הפסד, מאחר שהיה עליו לשלם ארנונה וועד בית במשך כל אותם חודשים שהדירה לא הושכרה.

זאת ועוד, חשוב להדגיש כי קיים הבדל משמעותי בין מקרה שבו אדם נשאל באופן ישיר בנוגע לאדם אחר, לבין מקרה שבו הוא יוזם מסירת מידע על אותו אדם אחר. במקרה הראשון, אם לוי היה נשאל ישירות בנוגע להתנהלותו של ראובן, ניתן לומר כי פעל נכון, אם רק הפנה את השואלים לשוכר הקודם לקבלת מידע מדויק יותר. זוהי דרך לגיטימית להשיב לשאלה ישירה מבלי להיכנס ללשון הרע מיותר. לעומת זאת, כאשר אדם פונה מיוזמתו ומציע לאחרים לברר לגבי אדם שלישי, גם אם הוא רק מציע לפנות למקור מידע אחר, הרי שבעצם הצעתו זו הוא כבר רומז שיש בעיה עם האדם המדובר. במקרה כזה, סביר להניח שהמתעניין הפוטנציאלי עלול להירתע ולוותר על העסקה מבלי לטרוח ולברר את הפרטים. במקרה שלפנינו, בעוד שהנתבע פעל באופן לגיטימי במקרה הראשון כשהשיב לשאלה ישירה, הרי שבמקרה השני, כאשר פנה מיוזמתו למתעניינים והציע להם לברר, הוא חרג מגבולות ההיתר לספר לשון הרע לתועלת. פעולה זו, המבוססת על ידיעות חלקיות ולא מבוססות דיון, גרמה נזק משמעותי לתובע ואינה עומדת בקנה אחד עם ההיתרים המצומצמים שניתנו בהלכה למסירת מידע שלילי על הזולת.

לסיכום, נראה כי במקרה זה, לוי חרג מגדרי ההיתר לספר לשון הרע לתועלת. זאת הן בשל הסתמכותו על מידע לא מבוסס דיו, והן בשל חוסר הפרופורציה בין הנזק שביקש למנוע לבין הנזק שגרם בפועל לראובן.

המשך בעמ' 4

אולם בחזון עובדיה עמוד תיד בד"ה ובט' באב דחוי, הביא דברי מהרי"ל ושוב הביא מש"כ בשער הכוונות (דף פט סע"ג) שהמהרח"ו היה אוכל בשר במוצאי ט' באב דחוי. ועוד שכן נראה דעת מרן שכתב הטעם משום חומרא דריו"ח שרובו של היכל נשרף בעשירי, ולא משום דחשיב כבין המצרים. ושכ"כ הפר"ח בליקוטים. וסיים שכן עיקר.

דברי המגן אברהם על כלי שיר ורחיצה ותספורת

וראיתי להמגן אברהם סק"א שכתב: ופשוט דבסעודת מצוה מותרים כל הקרואים לאכול בשר דפשיטא דלילה הזו קילא מר"ח אב דהא מדינא דגמ' מותר לספר ולכבס ולהרבות בבנין של שמחה ונישואין וכל דבר. וכו'. אך הסעודה שעושין בלילה שלפני החתונה במקום שאין משלחין באותו פעם סבלנות לא מקרי סעודת מצוה ולכן אין לאכול בשר וכן שמעתי מרבנן קשישי ומכ"ש שלא יהיה שם כלי שיר עד אחר חצות יום עשירי. וכי מהרש"ל בתשובה סי' צ"ב שאין לרחוץ ביום עשירי ואין לספר ולכבס עד חצות (לבוש) ופשוט דכשחל ביום ו' הכל מותר לכבוד שבת. ע"כ. ע"ש.

והובא במשנה ברורה סק"ב. ומפורש לן שאוסר לשמוע כלי שיר גם במוצאי ט' באב, אולם יש לומר שזהו לשיטתו שאוסר ג"כ לרחוץ ולספר ולכבס במוצאי ט' באב ומהרש"ל.

אולם הנה הביאור הלכה בד"ה עד חצות, הביא להמאמר מרדכי שכתב דמסתמת מרן והרמ"א כאן וכן ממה שכתוב לעיל בסימן תקנא סעיף ד שאחור התענית מותר לספר ולכבס מיד, משמע דאף ממנהג כשר לא אסור אלא בשר ויין, אבל לענין רחיצה ותספורת לא החמירו, והמאמר הביא שכן מצא להכנה"ג שהתיר בזה ג"כ. וסיים הביה"ל דמכל מקום קשה להקל בזה דכמה אחרוני זמנינו העתיקו דבר זה למעשה.

אולם בחזון עובדיה עמוד תמו פסק להתיר בזה לבני ספרד בפשיטות ע"ש. ועדיין יש לומר דאין ללמוד היתר שמיעת כלי שיר מהיתר כיבוס ותספורת, שיש בהם צורך גדול ולא החמירו בהם בעשירי באב, אבל שמיעת כלי שיר שהוא דבר שבלאו הכי כל השנה אין ההיתר מרווח, בוודאי שיש להקפיד בזה לכל הפחות גם בעשירי באב.

דין ברכת שהחיינו

והנה כתב החיד"א בשו"ת יוסף אומץ (סימן נו) ובמחזיק ברכה (תקנח סק"ב) שהנהגים להחמיר בדברי הפוסקים שלא לומר ברכת שהחיינו על פרי חדש מיום י"ז בתמוז והלאה, נכון שיזהרו שלא לומר שהחיינו גם בליל עשירי באב וביום עשירי, שמאחר שהוא יום מר, שהיתה בו שריפת רוב ההיכל, איך נוכל לומר שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, והוא גמר החורבן והפורענות. ע"כ.

ונראה שעיקר קפידתו על עצם אמירת המילים שהחיינו וכו' לזמן הזה שאיך שייך לומר כן ביום המר הזה. ואין ללמוד מדבריו שאין לשמוע מוזיקא ביום הזה אף שהוא אכן יום מר.

אולם בספר אשל אברהם (בוטשאטש סימן תקנח) כתב שנסע פעם עם הגאון רבי לוי יצחק מברדיטשוב ובמוצאי ת"ב נתנו לו לברך שהחיינו על פרי חדש, ולא עלה על ליבו להרהר אחר מעשה אנשים

חשובים שהיו עימו, (רצ"ל שלא פקפק בזה) וכתב שכעת ראה בשו"ת מהרש"ל (סימן צב) שכתב ללמוד מהימים שבין ראש חודש אב למוצאי ת"ב, שכתב שם שמה שהחמירו על עצמם החל מראש חודש אב, דין הוא שיחמירו על עצמם במוצאי ת"ב שהוא ג"כ יום מר וכו' ע"ש וא"כ ה"ה דאין לומר ברכת שהחיינו. ע"כ.

ולפי זה כשם שאין אנו שומעים מוזיקא כלל בחודש אב (וכבר מי"ז בתמוז אין שומעים) כך אין לשמוע במוצאי ת"ב.

ובספר מעין אומר צידד להתיר בזה בדעתו של מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל אולם בספר כי בא מועד הביא שמרן באחד ממוצאי ת"ב האחרונים הורה לאסור בזה.

טיול בעשירי באב

מותר מעיקר הדין וכן"ל דאף קודם ת"ב מותר, ורק בת"ב אסור שלא יסיח דעתו מהאבלות.

ברכת הלבנה

כתב הרמ"א שאין מקדשים הלבנה קודם ט' באב, ולא במוצאי ט' באב, אלא אח"כ. (סימן תכו וסימן תקנא סעיף ח) וכתב המשנה ברורה הטעם שאף במוצאי ט' באב אין שרויים בשמחה.

אבל הכנה"ג (סימן תכו) כתב שיש לברך ברכת הלבנה במוצאי ת"ב. ושכן העיד ראב"ח בשם אביו הראנ"ח שכן המנהג בחברון וכמדומה שכן נהגו בתורכיה. וכ"כ הפר"ח. וכן עיקר לדידן.

והשלמי ציבור (דף רלב ע"ב) כתב שטוב שיברך הלבנה אחר שינעל מנעליו ושכ"כ האר"י. וכ"כ הפר"ח.

ובשו"ת שבות יעקב (חלק ב סימן יא) כתב שיש לטעום איזה דבר קודם ברכת הלבנה.

ובחזו"ע עמוד תיא דאם מחמת שילך לביתו לטעום וללבוש המנעל יפסיד ברכת הלבנה בציבור ברוב עם ויצטרך לברך ביחיד, עדיף שלא יעשה כן ויברך יחד עם כולם ברוב עם.

וכיום ברוב בתי הכנסת הגבאים מביאים דברי מאכל קודם ברכת הלבנה ונכון הוא. אולם בשנה זאת (שנת תשפ"ה) ימהרו לאכול ללא עיכוב מאחר ותשעה באב חל במוצאי שבת ויש לעשות הבדלה במוצאי ת"ב ונשים רבות אינן יכולות להבדיל בעצמן מכמה וכמה סיבות ולכן יראו הגבאים להכריז על כך ויעשו הבדלה וימהרו לטעום איזה דבר ולברך ברכת הלבנה וללכת לעשות הבדלה בביתם להוציא נשיהם ידי חובה.

סיכום דינים העולים בקצרה.

א. אין לשמוע שירים במוצאי ת"ב באב.

ב. אין לאכול בשר עד ליל יא באב

ג. במוצאי ת"ב מותרים ברחיצה כיבוס ותספורת

ד. להימנע מברכת שהחיינו

ה. טיול מעיקר הדין מותר.

ו. יש לברך ברכת הלבנה במוצאי ת"ב ברוב עם, ויטעם איזה דבר קודם, ואם אפשר גם ילבש מנעליו.

בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

בדיני נזיקין אין מקום לחייב במקרה דידן מכמה סיבות:

א. המקרה בו אנו דנים נידון כגרמא, שהרי הנזק באמירה "תבדקו" הוא אינו ישיר. בגרמא בנזיקין הדין הוא: שפטור בידי אדם וחייב בדיני שמים (ח"מ סימן שפו, סעיף ג). בנוסח התוספתא (שבועות ג, ב) והירושלמי (בבא קמא ו, א) הדברים חריפים יותר בנוגע למקרי גרמא: "...אין חייבין לשלם מן הדין, ואין השמים מוחלין להם עד שישלמו".

ב. לא מדובר בנזק ודאי, שכן השוכרים ביטלו לפני חתימת החוזה, ואף על פי שהיו בדרך לחתימה באחד המקרים, אין ודאות שהם לא חתמו בגלל דברי השכן, ויתכן שהיו עוד גורמים.

ג. ללוי לא היה קשר לכל השוכרים הפוטנציאליים, ולכן לא היה כאן ברי הזקא, שכן עדיין הייתה אפשרות שהתובע היה מצליח להשכיר את הדירה למרות התנהגות הנתבע. בגלל שאין כאן ודאות נזק, אי אפשר לחייב גם מצד מבטל כיסו של חברו, כפי שנפסק בשולחן ערוך (ח"מ סימן רצב, סעיף ז), או מדין מראה דינר לשולחני (בבא קמא צט:).

למרות שאי אפשר לחייב מצד דיני נזיקין, עדיין יתכן ויש מקור אחר לחייב, והוא חובת האדם לפייס אדם שנפגע בלשון הרע שהוא דיבר כנגדו. מקור לכך ניתן למצוא בתרומת הדשן (סימן שז) ובשולחן ערוך (חושן משפט סימן א, סעיף ו), העוסקים בחובה של האדם לפייס את חברו: "המבייש בדברים מנדין אותו עד שיפייסנו כראוי לפי כבודו". הבאר היטב (שם ס"ק כב) מסביר שמדובר בתקנת גאונים, שכן מדינא אי אפשר לחייב על בושות.

התרומת הדשן (סי' שז) דן בנוק שנגרם בעקבות לשון הרע, וכתב שאע"פ שמצד דיני הנזיקין אי אפשר לחייב עדיין "צריך כפרה גדולה ומנדין אותו עד שיפייס את ראובן כראוי". אמנם שם מדובר במוציא שם רע על חברו, כלומר שהוכח שמדובר בדברי שקר אשר גרמו לו להלבנת פנים. במקרה שלנו אע"פ שלוי לא היה צריך להסתמך על דברי השוכר, התובע לא הוכיח שמדובר בדברי שקר, והדברים נאמרו רק כלפי שוכרים ולא פורסמו ברבים. ובאמת נראה שדין זה נראה רק על מוציאי שם רע בלבד כפי שכותב שם תרומת הדשן בסוף תשובתו:

"אמנם נראה דאע"ג דמדינא לא יתחייב שמועון כמו שביארתי, מ"מ אם רצו הבית דין וקנסו כדי לעשות גדר וסייג ולסכור פי דוברי שקר ומוציאי שם רע הרשות בידם, כפי מה שנראה להם צורך לפי העניין וכן משמע בתשובת הרא"ש וכן ראוי לעשות".

הרב יצחק זילברשטיין (חשוך חמד, בבא קמא צא. עמוד תקג) נשאל אודות: "חולה שהוציא שם רע על רופא, וגרם לו הפסד גדול כי פטרוהו מעבודתו בבית החולים, כיצד יפייסנו והאם צריך לשלם לרופא כל מה שהפסיד?". והשיב:

"אף שמן הדין אינו חייב בתשלומין, מכל מקום חייב נידוי או מלקות מרדות, ובפרט כשגרם לחברו הפסד גדול, ונראה שאינו יוצא ידי שמים עד שיפייסנו, וישלם לו קרוב למה שהפסיד מעבודתו, וגם ילך לאותם אנשים שדיבר בפניהם סרה על הרופא, ויודה שדיבר ברשעות ובשקר".

הוא מוכן שיש חובת פיוס והתנצלות על לשון הרע שגרם לנזק. אמנם כאמור כאן לא הוכח שמדובר בדברי אמת, אך הנתבע חשב כך והתכוון לתועלת כאמור, משכך חובת הפיוס צריכה להיות נמוכה יותר.

מכל האמור נראה שמכיוון שהנתבע עבר על איסור לשון הרע, הרי שחובה עליו להתנצל ולפייס אותו. אומנם מכיון שלא הוכח שהיו בדבריו משום הוצאת שם רע, הרי שחובת הפיוס תהיה בהתאם.

לגבי סכום הפיוס, יש להתחשב לכל הפחות בהפסד של חודש אחד של שכירות שנגרם לתובע כתוצאה מהפניה היוזמה לאחד השוכרים הפוטנציאליים.

בברכה יגאל אלון.

שור המצאה מן המדרח

הרב יוסף חיים בן שבת

רבי יצחק מג'לד

רבי יצחק מג'לד זצ"ל. נולד בשנת ה'תקצ"ה, בבגדאד בירת עיראק. שמו היה יצחק, והיה חותם כיצחק אברהם שלמה, שמשמעותו, "יצחק בן אברהם בן שלמה".

אביו היה הרב אברהם בן שלמה, המכונה "מג'לד" "כור ספרים" בערבית, ואימו מרים, הייתה בתו של הרב משה בן שמואל הלוי, פייטן, ואחד מראשי חכמי בבל במחצית הראשונה של שנות ה'ת"ר, שבעידודו והכוונתו הוקם בשנת ה'תקצ"ב בבגדאד תלמוד תורה גדול, שבראשו עמד בנו הרב אהרון, ובו התחנכו רבבות ילדים, בעיקר בני עניים. אחיו התאום היה הרב שמואל מג'לד. היו לו שני אחים נוספים, הרב משה שמש, שהיה שמש בית הכנסת "שיך יצחק". והרב יעקב מועלם, שהיה חזן בבית הכנסת "נעסה".

כמו עוד אלפים, גם חכם יצחק למד במדרש בית זלכה, והיה מתלמידיו המובהקים של הרב עבדאללה סומך, כמו אחיו הרב שמואל. רבו החשיבו מאוד. לימים הספידו הרב מג'לד ברבים, בחר את השם לספרו 'זבחי צדק' וכתב לו הסכמה הספר נדפס בבגדאד בשנת ה'תרס"ד. **בשנת** ה'תרס"ו למד שחיטה, ומאז החל לשמש כשוחט ובדק בבגדאד. היה שוחט מפורסם ומומחה שהסמין שוחטים ובדקים רבים בעיר ונודע בשם 'חכם יצחק השוחט'. הדפיס ספרים על ענייני שחיטה להלן.

בשנת ה'תרל"א החל לשמש כדיין שני ושלישי בבית הדין בבגדאד. לצד הרבנים נסים חי הלוי, עזרא יחזקאל הכהן, אברהם יהושע חורש, והראב"ד הרב אלישע נסים דגור. וחתם על פסקי דין. לא ידוע עד מתי שימש בתפקידו, אולם בשנת ה'תרמ"ו עוד היה חבר בבית הדין. באדר ב' ה'תרמ"ו נמנה בין חמשת החכמים שמונו להשגיח על הקהל.

חיבוריו

ליקוטי דינים – דיני שחיטה ובדיקה. **אקים את יצחק** – דרשות ו-79 שאלות ותשובות. **צלח רכב** – פירושים על התנ"ך. **תהילות ישראל** – פירוש על תהלים.

כמו כן כתב מחידושו על הש"ס ב'המאסף' בשנים ה'תר"ס-ה'תרס"א כשישמש חכם באשי. והשיב לשאלות הלכתיות שנשאל, אגרת הלכתית שלו (נכתבה אחרי שנת ה'תרס"א) אל הרב יוסף חיים אודות מה שנשאל בספרו 'רב פעלים' (חלק א, יורה דעה סימן ט"ו) בדין מים שסוננו מתולעים, ותשובת הרב יוסף חיים אליו, נדפסו בספר 'הוד יוסף' (סימנים נ"ט-ס, ירושלים ה'תשנ"א).

מתורתו

יש לדקדק כפל הלשון נתון תתן אפשר דאיתא בגמרא כתובות ס"ז ע"ב בבא בתרא י דמר עוקבא היה מניח מעות בציר הדלת ובאים עניים ולוקחים אותם וכן היה משלשל מעות מאחרי ובאים עניים ולוקחים אותם כדי שלא יתביישו וזהו נתון רוצה לומר מניחים המעות במקום אחד ואח"כ באים עניים ולוקחים וזהו נתון לו ועל ידי זה ולא ירע לבבך בתתן לו מפני הבושה ועל ידי זה כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקיך.

אחרי פטירתו נגלה בחלום לבנו מנשה שהיה שוחט מתא ואמר לו כי יש אצלו בבית חמשה ספרים מחבוריו שימסור אותם לתלמידים הלומדים אצל חכם משה יהושע ע"ה. אז שאל בנו את חכם משה יהושע: כמה תלמידים יש אצלך? ואמר לו חמשה. ומסר להם לכל אחד ספר אחד מחבוריו. גם פעם היו בחירות לרב ראשי והיו שני מועדים, אחד מהם היה חברו חכם עזרא דגור ע"ה ולא היו לו סיכויים להבחר, ובא בחלום אצל בנו הנז' ואמר לו תגיד לחכם עזרא דגור שיתכונן למחר שהוא נבחר לרב ראשי. וחכם משה יהושע שמע ממנו החלום בבוקר השכם בבית המטבחים והבחירות בערב באותו יום. ונבחר חכם עזרא דגור לרב ראשי. בימיו היו סכסוכים בשביל מס הגולגולת שהוטל על העניים. והיה סובל מקללות וחרפות וגידופים. והיה מקבל עליו מאהבה והיה מוחל וסולח כל לילה לקהל.

חכמת נשים

בס"ד

התבוננות (5) – נשים שרוצות להקשיב פנימה.

התרוממות

חברה יקרה,

בפעם הקודמת

התחלנו את המסע שלנו לעבר האומץ

כאן אני רוצה לעצור לצורך כיוון מטרתי

הגדרתי מטרה למסע הזה

וחשוב לי לשתף

כי זה כמו בניין – וכשיש יעד

הדרך יותר בהירה.

המטרה שלי ברורה:

לאפשר לכל אישה

צעד אחר צעד,

לגלות בתוכה שלמות פנימית,

שמחת חיים ואהבה עצמית.

כי משם – תצמח אהבת חיים,

ומשם – נרפא את שבר הגלות

אז מהי הדרך שצריך לעבור ?

לצלול בעמקי הנפש

ניפגש גם עם החלקים הפחות פוטוגניים

בתוכנו

ונלמד אותם

נלמד מהם באו לספר,

מה הם באו לבקש,

וגם מה הם באו לתת.

ההתחלה כמובן תהיה

בהסרת המסכה:

אל התודעה שלנו

לעומקי הנפש יש גישה דרך חמישה שערים:

עניים, אוזניים, אף, פה – וגם הרגשות

העניים –

מה יפה – טוב בעיני?

מה אנחנו רואים, צופים?

מה החזון שלנו? מה אנחנו מבינים ?

מה אנחנו מדמיינים?

מה אנחנו מאמינים ?

ואפילו מה אנחנו זוכרים.

וחשוב לי להדגיש

שלכל אחד יש משקפיים ,

משפרי ראייה בכל מיני מספרים ואופנים

אך משם היינו רוצים לדעת את הדרך לעלות

מה זאת אומרת ?

איך לראות טוב יותר רחב יותר בריא יותר

הוכח במחקרים

שכלל שאנחנו באווירה פנימית

נעימה ומיטיבה

ההחלטות שלנו מתבררות כטובות יותר

הפעולות שלנו יוצאות משיגות יותר

וכשאנחנו באווירה לא שווה

אז יוצא מאיתנו מלא לא שווה

ד"ר דייוויד הוקינס מציג סולם תודעה –

שבקצהו הנמוך נמצאת הבושה,

ובראשו – ההארה, האחדות, האמת.

כל עלייה במדרגות התודעה – היא תנועה

כלפי חירות פנימית.

נקודת הזינוק בין תודעת ההישרדות

לתודעת האור

היא האומץ,

היכולת לפעול מתוך בחירה גם כאשר יש פחד, סיכון, או אי ודאות.

לא היעדר פחד – אלא היכולת לנוע עם

הפחד,

לבחור את הערך או העיקרון שחשוב יותר,

ולפעול למרות החשש, הכאב או הקושי.

ההסכמה הפנימית לא לוותר על עצמך

ולהישאר בוחרת גם כאשר

חשוב לי היום שבין

שכל עליה לכיוון האומץ מיטיבה

ומאפשרת לנו לנהל את מצבי הקצה שלנו

יותר

וגם לתת לעצמנו את המתנה

שהם ניסו לתת לנו - בדרכם

כל רגש קשה מצמצם אותנו

כל רגש מעולה – מאפשר לנו

וכך למשל יוצא שרגשות כמו :

גאווה, כעס, השתוקקות, פחד, עצב, חוסר

אונים, אשמה ובושה

הם מתחת לקו האומץ

אבל גם מעבר ביניהם לרגש גבוה יותר זו

התקדמות

ואנחנו צריכים לזכור

בעבודת הנפש – הדרך היא מטרה בפני

עצמה

וגם ליהנות ממנה

האוזניים –

מה אני קולטת?

שער הכניסה לחוויה מוסיקלית פנימית

ולהרמוניה

האם המקהלה שבתוכי מוצאת חן בעיני?

או שקולותיה צורמים באוזני?

האם אני מרגישה מחוזקת מהקולות? או

נחלשת?

מה הקול האמיתי שלי? של הנשמה? של

הבורא?

שמועה טובה תדשן עצם,

הכוח של השמיעה הטובה הוא מרפא

נחזק את הטוב שנמצא במה שאנחנו

שומעים

בין שורות הקושי יש הרבה מתנות

תודה היא דרך נהדרת להדגיש אותם

ולהיכנס לפרופורציה.

תודה ה' שנתת לי ילדים להשכיב,

תודה ה' שנתת לי עבודה לקום אליה .

תודה ה' שנתת לי בית לגור בו בפרטיות

ובבטחה.

האף – חוש הריח

מה ממלא אותי ?

האף יסמל כמה דברים

גם את השאיפות שלנו

וגם את אורך הרוח שלנו

האם מריח לנו טוב או לא?

איזה רושם יש לדבר? מה הולך לפני?

יראת שמים - רמת הקרבה והאווירה

אנחנו רוצים לעשות טוב

אבל טוב שמריח לי שזה 100% טוב

לא בערך, לא עם אף סתומם.

חוש המישוש

מה נעים לי?

הקונספט הוא לאיזה כיוון אני מושכת את

הרגש

האם את דרוכה או משוחררת ?

האם את בחוויית זרימה או באתגר?

חוש המישוש מתאר את תנוחת הנפש שלי

עד כמה אני קפיץ או בזרימה

הטבע עוזר, האוויר הצח של לפנות בוקר.

של לפקוח את העיניים

עם הבריאה שהתעוררה לשיר לה'

ולהחיות את כל עצמותי בחוויית – ה' מי

כמוך"

נסיים בפה – מה שנכנס

ומה שיוצא – חוש הטעם

מה טעים לי בחיים?

הכול תלוי בו- מדרגתנו "מדבר"

מאכלות אסורות גורמות לטמטום הלב

להכניס דברים מיטיבים יכול לשפר אותנו

להכניס בברכה בכונה משפר עוד יותר

להביא את הטוב אל תיקונו

איש טוב מבשר טוב.

לדבר דיבורים של **אמונה - זה השיא**

זה לקפוץ לתכלית הבריאה

"האמנתי כי אדבר –

אני ענית מאוד

אני אמרתי בחופזי כל האדם כוזב"

בעקבות דיבורי האמונה – ליבי מאמין

אפילו כשאני במצב עני ומלא בייסורים (לש' עיני)

אז הבנתי שכל שאני מאמין יותר בי ובכוחי

כל האדם כוזב

השבר גדול יותר ככל שנתתי אומן באדם

ואם יש שבר כנראה שנפלתי במלכודת הזו

אך – לימדונו צדיקים גם לאחר שבר

כששובר ומכניע את עצמו לפני הבורא

מביא על עצמו הצלחה וס"ד.

עם המסר הזה נצא לשבוע החדש בס"ד

מלאים בתקווה ובאור ובתפילה

להשלמת חסרונו – האחדות של איש עם

רעהו

אחדות שבאה מתוך ההבנה שאם שמעתי

חיסרון

זה מסר עבורי , לתקן.

ואם שמעתי צורך זה הזדמנות עבורי – לתת

ולגמול

בנתינה לאחר, ובמחשבת החסד

בראש ובראשונה אני מרפאת את חסרון

הנפש שלי

וגם זוכה לרפא את שבר בת עמי

שזנכה לאהבת ישראל ולאהבת הבורא

ולשמוע על ישועת עמו ישראל ברחמים

כמאז.

נגענו. כואב. אך מנקה, מעודד, מרגיע.

אני מתרגשת לחלוק איתך מסע

שהוא החיים שלי

החיים שלך, החיים של כל אחת

ולפתוח חלון לראות את אור נשמתך גם

כשקשה.

שבת שלום אהובה,

נתראה בס"ד בירושלים הבנויה במהרה

ששים ושמיים

ליאורה דהן

מתחברת – מחשבת מסלול מחדש

050-410-3-421

dahan.liora.co@gmail.com

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים